

משנה

59 המשנה מפרטת מומים המצויים בחוטם ובפי הבהמה: חוּמְמוּ שֶׁל
60 בכור שְׁנִיקְבָה באחת ממחיצותיו, וְשִׁנְפָּנָם – או שנעשה בו חסרון,
61 וְשִׁנְדָּקָה – או שנסדק אף שאין בו חסרון, הרי זה מום. שְׁפָמוֹ – שפתו
62 של בכור, שְׁנִיקְבָה או שְׁנִנְפָּנָה או שְׁנִנְדָּקָה, הרי זה מום.
63

גמרא

64 תַּנּוּ רַבְנָן, נִיקְבוּ חוּמְמִין זֶה לְתוֹךְ זֶה – מחיצות החוטם שניקבה
65 אחת מהן מצד לצד, אם ניקבה מִכַּחוּץ – המחיצה החיצונית, והנקב
66 נראה, הֲרִי זֶה מוּם, ואם ניקבה מִבְּפָנִים – המחיצה הפנימית
67 שבאמצע החוטם, ואין הנקב נראה, אֵינוּ מוּם, כי הוא מום שבסתר.
68 שנינו במשנה: שְׁפָמוֹ שְׁנִיקְבָה וְשִׁנְפָּנָה וְשִׁנְדָּקָה. אָמַר רַב פֶּפְאֵה,
69 המומים פוסלים בשפת הבכור רק כשהם על תוֹרַא בְּרָא דְשִׁפְתֵיהּ
70 – שורה החיצונה של השפה, דהיינו שנפגם או נסדק החלק החיצון
71 של השפה, ולא כשנפגם או נסדק לרחבו.
72

משנה

74 המשנה מפרטת מומים המצויים בשיני הבהמה ובחניכיה: חוּמְמִין
75 הַחִיצוֹנוֹת – חניכיים הקדמיות, שְׁנִנְפָּמוֹ – שנחסר מהן קצת,
76 וְשִׁנְפָּמָו – או שנחתכו לרוחבן מלמעלה, אף שלא חסר מהן,
77 וְהַפְּנִימִים – וכן חניכיים האחוריות, שבהן קבועות השיניים הגדולות,
78 שְׁנַעְקָרוּ לגמרי ממקומן, הרי זה מום. רַבִּי הֲנִינְא בֶן אֲנְטִינְנוֹס אָמַר,
79 אֵין בּוֹדְקִין מִן הַתְּיֹמֹת וְלִפְנֵים – מהשיניים הפנימיות הגדולות, שכל
80 אחת מהן נראית כשתי שיניים מחוברות כתאומות, ומשם ואילך לצד
81 פנים אין צורך לבדוק, כי מום הנמצא שם אינו נחשב מום שבגלוי,
82 ואין שוחטים עליו בכור, וְאֵל לֹא אֵת הַתְּיֹמֹת – וגם את החניכיים
83 שכנגד השיניים הפנימיות הגדולות, אין בודקים, כיון שאין המום
84 שבהם נחשב מום גלוי.

גמרא

85 שנינו במשנה: אין בודקין מן התימות ולפניהם. הגמרא מביאה
86 ברייתא, ומפרשת אותה בסמוך: תַּנּוּ רַבְנָן, הַתְּיֹמֹת, אֵיזְהוּ הַתְּיֹמֹת,
87 מִן הַתְּיֹמֹת וְלִפְנֵים, וְהַחֲנִיכִים שֶׁל הַתְּיֹמֹת עֲצָמָה דִּינָן בְּלִפְנֵים –
88 כמו החניכיים הנמצאות לצד פנים מהתימות, ואין שוחטים על מום
89 הנמצא בהן. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קַפּוּצָא אָמַר, אֵין שוֹחְטִין אֵלָּא עַל
90 מוּם הַנִּמְצָא בַחֲנִיכִים הַחִיצוֹנוֹת בְּלִבָּה. רַבִּי הֲנִינְא בֶן אֲנְטִינְנוֹס
91 אָמַר, אֵין מְשַׁחֲטִין עַל הַתְּיֹמֹת כֹּל עֵינָן, וּמוּם הַנִּמְצָא בְּהָ אֵינוֹ
92 מוּעֵל אֶפִּילוּ לִפְסֵלָה מִקְרָב.
93 שואלת הגמרא: מָאֵי קָאָרַם – מה כוונת הברייתא באמרה 'איוו
94 תימות מן התימות ולפניהם', ותו – ועוד, הרי דברי רבי יהושע בן
95 קַפּוּצָא הֵינּוּ – הם כדברי תַּנּוּ קָאָרַם, שהרי שניהם אמרו שרק מום
96 בחניכיים החיצוניות פוסל ולא מום הנמצא בחניכיים הפנימיות,
97 ובמה נחלקו. משיבה הגמרא: חֲסוּרֵי מִיַּתְּפָא וְהַכִּי קָתַנִּי – יש
98 ללמוד את הברייתא כאילו היא חסירה, וכך יש לשנות בה, אֵיזְהוּ
99 הַפְּנִימִית – מה הן 'הפנימיות' שעליהן שנינו במשנה שרק אם נעקר
100 הוא מום ולא אם נפגמו או נגממו, החניכיים הנמצאות מִן הַתְּיֹמֹת
101 וְלִפְנֵים. וְהַחֲנִיכִים שֶׁל הַתְּיֹמֹת עֲצָמָה דִּינָן בְּלִפְנֵים – כמו החניכיים
102 הנמצאות לצד פנים מהתימות, ואין שוחטים על מום הנמצא בהן.
103 בְּמָה דְּרָרִים אָמַרִים, שוּם הַנִּמְצָא בְּהָ אֵינוֹ נחשב מום בגלוי,
104 באופן שְׁנִנְפָּמוֹ וְשִׁנְפָּמָו, אֲבָל אם נַעְקְרוּ, הרי זה מום גלוי ושוֹחְטִין
105 עליו את הבכור. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קַפּוּצָא אָמַר, אֵין שוֹחְטִין אֵלָּא
106 עַל מוּם הַנִּמְצָא בַחֲנִיכִים שֶׁל הַחִיצוֹנוֹת, שהוא מום שבגלוי,
107 אֲבָל פְּנִימִיּוֹת – חניכיים האחוריות, שבהן קבועות השיניים הגדולות,
108 שְׁנַעְקָרוּ לגמרי ממקומן, מִשְׁחָטָם עֲלֵיהוּ לֹא שְׁחַטְמִין – אין שוחטים
109 בכור על מום במקום זה, אֲבָל אֶפְסוּלֵי מִפְּסָל – נפסל להקריבו על
110 גבי המזבח, וצריך להמתין שיפול בו מום אחר וישחטנו. רַבִּי הֲנִינְא
111 בֶּן אֲנְטִינְנוֹס אָמַר, אֵין מְשַׁחֲטִין עַל הַתְּיֹמֹת כֹּל עֵינָן – אין
112

1 או דְלָמָא – או שמא צריך להאכילו כגורגרת בְּכָל סַעֲוֵדָה וְסַעֲוֵדָה.
2 אִם תִּמְצֵי לִזְמַר שאין צורך להאכילו כגורגרת אלא בְּסַעֲוֵדָה
3 רִאשׁוֹנָה, יש לדון, האם צריך להאכילו את התבן דווקא קודם
4 אֲכִילָה, או אפשר להאכילו גם לְאַחַר אֲכִילָה. מבארת הגמרא:
5 קודם אֲכִילָה וְדַאי מַעְלֵי לִיָּה כְּכִמָּא – כמו כל סם שאדם שותה
6 לרפואה קודם אכילה, לְאַחַר אֲכִילָה מָאֵי, האם אכילה זו מועילה
7 לרפואה ולבדיקה או לא.
8 עוד דנה הגמרא: צריך להאכילו קודם שְׁתִּיָּה, או שניתן להאכילו
9 גם לְאַחַר שְׁתִּיָּה. מבארת הגמרא: (1) קודם שְׁתִּיָּה וְדַאי מַעְלֵי לִיָּה
10 בְּשַׁעֲרֵי – מועילה לו האכילה כאכילת שעורים, שדרך בהמה לאכול
11 שעורים קודם שתיה, לְאַחַר שְׁתִּיָּה מָאֵי, האם אכילה זו מועילה
12 לרפואה ולבדיקה או לא.
13 עוד דנה הגמרא: ניתן להאכילו כשהוא קָשׁוּר, או שצריך להאכילו
14 רק כשהוא מוֹתֵר. מבארת הגמרא: כשהוא מוֹתֵר, וְדַאי מַעְלֵי לִיָּה
15 – מועילה לו האכילה, כי הוא משוחרר ואוכל בשמחה, כשהוא
16 קָשׁוּר מָאֵי, האם אכילה זו מועילה לרפואה ולבדיקה או לא.
17 עוד דנה הגמרא: ניתן להאכילו כשהוא לְבָדוּ, או צריך להאכילו
18 דווקא כשהוא עִם חֲבִירוֹ. מבארת הגמרא: עִם חֲבִירוֹ, וְדַאי מַעְלֵי
19 לִיָּה – האכילה מועילה לו, כי נוח לו כשהוא אוכל בצוותא, לְבָדוּ
20 מָאֵי, האם אכילה זו מועילה לרפואה ולבדיקה או לא.
21 עוד דנה הגמרא: ניתן להאכילו בְּעֵיר וּבִשְׂדֵה – בין בעיר ובין בשדה
22 או לא. מבארת הגמרא: אבל בְּשַׂדָּה וְדַאי מַעְלֵי לִיָּה – האכילה
23 מועילה לו, כי אוכל באויר צח, אבל בְּעֵיר, מָאֵי, האם גם אכילה זו
24 מועילה לרפואה ולבדיקה או לא.
25 בְּעֵי רַב אֲשֵׁי, אִם תִּמְצֵי לִזְמַר שרק אכילה בְּשַׂדָּה מועילה,
26 האכילתו בְּנִיָּה הַפְּמוּכָה לְעֵיר, מָאֵי, האם האכילה בגינה היא
27 כאכילה בשדה, ומועילה לרפואה ולבדיקה, או שכיון שהיא סמוכה
28 לְעֵיר, הרי היא כאכל בעיר שאינה מרפאה ובודקת. מסיקה הגמרא:
29 תִּיקוּ.
30 שנינו במשנה: רַבִּי הֲנִינְא בֶן אֲנְטִינְנוֹס אָמַר [וכו'] בודקין אותו
31 שלש פעמים בתוך שמונים יום.
32 הגמרא מבארת את זמני שלשת הבדיקות שעושים לחורור: אָמַר
33 רַב נַחֲמָן בְּרִי יִצְחָק, וּבְלִבָּד שִׁיְהוּ מְשׁוּלְשִׁים – בדיקת החורור
34 מועילה רק אם נעשית בשלשה חלקים שוים של שמונים יום, שאם
35 ראה היום, מונה עשרים וששה וחצי ימים ובודק, ושוב מונה עשרים
36 וששה וחצי ימים ובודק פעם שניה, ומונה עשרים ושבעה ימים שהם
37 סוף השמונים יום, ובודק פעם שלישית. וקבעו שלשת זמנים אלו
38 לבדיקה, כי בשלשה זמנים אלו דרך מום זה לעבור ואינו נראה, ואם
39 בדק ונמצא הרי זה מום קבוע. ואם בדק ולא נראה, הרי הוא מום
40 עובר.
41 הגמרא דנה באופן שהבדיקה קבעה שהמים קבועים והם מום, ממתי
42 הבכור נחשב בעל מום: בְּעֵי מִינֵיהּ פְּנַחַם אֲהוּהּ [אחיו] דְמַר
43 שְׁמוּאֵל מְשֻׁמְאֵל, אֲבָל תבן לח ואחר כך יבש כדרך הראוי
44 לרפואתו, וְלֹא אֵיתָפִי – ולא התרפא, האם מתברר שכבר לְמַפְרַע
45 הוּי מוּמָא, או שמא רק מִיבָן וְלַחְבָּא הוּי מוּמָא. מבארת הגמרא:
46 לְמָאֵי נִפְקָא מִינָה – איזה דין יוצא מנידון זה שלכך דנו בו, לְמִימַעַל
47 בְּפִדְיוֹנוֹ – לגבי מעות שפדה בהם בהמת קדשים שהיו עיניה זולגות
48 דמעות וקודם שנשלמה בדיקתה נהנה במעות, ואחר כך נשלמה
49 בדיקת הבהמה ונמצא שאין רפואה למומה, אֵי אָמַרְתָּ שמתברר
50 שכבר לְמַפְרַע הוּי מוּמָא, מַעְלֵי – מעל, שהרי נהנה במעות שנתפס
51 בהם קדושת הקרבן, וְאֵי מִיבָן וְלַחְבָּא הוּי מוּמָא – אבל אם רק
52 משעה שנשלמה הבדיקה נחשבת כבעלת מום, לֹא מַעְלֵי – לא מעל,
53 כיון שבפדיון לא נתפס קדושה, כי כשפדאה עדיין היתה תמימה
54 שאין לה פדיון, מָאֵי – מה הדין בנידון זה. קָרִי שְׁמוּאֵל עֲלֵיהּ – קרא
55 שמואל על אחיו פנחס ששאלו שאלה זו, את הכתוב (ששע"ז י"ב כ"ג)
56 'פְּסָחִים בְּזוּ' (בזו), שמשמעו שיש דברים שאי אפשר שיהיו
57 במציאות, כגון שיהיו חגרים בחוים ביות, כך אתה אינך מחודד כל
58 כך, ושאלת שאלה כזו שאיני יודע להשיב עליה תשובה.

1 זה, פְּרִי שְׂתֵהָא כָּל מַחְשְׁבָה תְּפִיסָא פְּהֵן, – כדי שהמחשבה
 2 האנושית תוכל להשיגן (ועל-ידי-ךך "לתפוס" את חכמתו ורצונו של
 3 הקב"ה), וְאִפְלוּ בְּחִינַת
 4 דְּבוּר וּמַעֲשֵׂה, שְׁלֵמֻטָּה
 5 מְמַדְרַגַת מַחְשְׁבָה, תְּפִיסָא
 6 בְּהֵן וּמַתְלַבְּשֵׁת פְּהֵן. – לא
 7 רק מחשבה, כי אם גם דיבור

8 ומעשה, שהם למטה במדרגה ממחשבה, תהיה להם אחיזה ויכולו
 9 להתלבש בחכמתו ורצונו של הקב"ה שבתורה ומצוות. שכן, על-ידי
 10 לימוד תורה וקיום מצוות, יש
 11 לשלשלת הלבושים: מחשבה,
 12 דיבור ומעשה, "תפיסה"
 13 והתלבשות בחכמתו וברצונו
 14 של הקב"ה שבמצוות.

ליקוטי אמרים

1 מחשבה תפיסא בהן ואפי' בחי' דבור ומעשה שלמטה
 2 ממדרגת מחשבה תפיסא בהן ומתלבשת בהן

המשך ביאור למס' בכורות ליום ששי עמ' א

1 חוששים כלל למום הנמצא בתיזומת, וְאִפְלוּ אִיפְסוּלֵי לֹא אִיפְסוּלֵי
 2 – ואינו מועיל אפילו לפסלה מקרבן.
 3 בְּעֵי רַב אַחֲדָבוּי בַר אָמִי, יֵשׁ מַחוּסַר אֲבָר מִבְּפָנִים – בהמה שחסר
 4 לה אבר פנימי, כגון כליה או טחול שנכרתו או נמוקו על ידי סם, האם
 5 היא נחשבת בעלת מום, או שמא אין מהוסר אֲבָר מִבְּפָנִים – אף
 6 שחסר לה אבר פנימי, אינה בעלת מום. שואלת הגמרא: לְמָאִי –
 7 לגבי איזה דין הסתפק רב אחדבוי, או לְבָבוֹר – אם לגבי דיני בכור,
 8 הרי 'פֶּסַח או עֹר' בְּתִיב (ויקרא טו כא), ומשמע שרק מום גלוי מתיר
 9 לשחטו, ולא חסרון אבר פנימי שהוא בסתר. או לְקַדְשִׁים – ואם
 10 הנידון לגבי שאר קדשים, הרי בהם 'עֹרֶת או שְׂבוֹר' בְּתִיב (ויקרא כב
 11 כ), ואף הם מומים שבגלוי, ולגבי מה הסתפק רב אחדבוי אם נחשב
 12 מום.
 13 מוסיפה הגמרא ואומרת: לְאִישְׁחוּטֵי וּלְאִיפְרוּקֵי – להתיר שחיטת
 14 בכור או לפדות קדשים מחמת חסרון אבר פנימי, לֹא אִיבְעִיָא לֶן –
 15 לא הסתפקנו שהרי אינו כל כך מום, כִּי מִיבְעִיָא לֶן לְאִיפְסוּלֵי – וכל
 16 הספק הוא אם חסרון זה פוסל להקרבה, מֵאִי – מה הדין. מבארת
 17 הגמרא את צדדי הספק: האם כיון שלגבי קדשים 'תְּמִים יְהִיֶה לְרִצּוֹן'
 18 אָמַר רַחֲמָנָא (ויקרא כב כא), יש לדון אם כוונת התורה ש'תְּמִים', אין –
 19 כן, יהיה לרצון, ויעלה להקרבה למוזב, אבל אם יש בו חסרון אבר,
 20 אפילו מבפנים, לֹא יִהְיֶה לְרִצּוֹן, או דְלָמָא – או שמא כוונת התורה
 21 לומר 'תְּמִים יְהִיֶה לְרִצּוֹן כָּל מוּם לֹא יְהִיֶה בּוֹ' (שם), ללמד, מֵה מוּם
 22 הפוסל קרבן הוא דווקא במום מֵאֲבָרָאִי – הניכר מבחוץ, אף חסרון
 23 אבר, אינו פוסל אלא מֵאֲבָרָאִי – כשהוא בחוץ וחסרונו ניכר, אבל
 24 אם גופו נראה שלם, אף אם חסר בו אבר פנימי, הרי הוא כשר לקרבן.
 25 הגמרא מביאה ברייתא שנחלקו תנאים בנידון זה: תָּא שְׁמַעַע, נֹאמַר
 26 בהקרבת קרבן שלמים (ויקרא יד ג) 'וְאֵת שְׁתֵּי הַכְּלָיִת' ומשמע שצריך
 27 שיהיה הקרבן בעל שתי כליות, וְלֹא בְּעַל בּוּלְיָא אַחַת, וְלֹא בְּעַל
 28 שְׁלֵשׁ בּוּלְיּוֹת. וְתַנְיָא אֲרִיךְ – ושינונו בברייתא אחרת, נֹאמַר (שם) 'וְאֵת
 29 הַיִּתְרָת עַל הַכֶּבֶד עַל הַכְּלָיִת יִסְרְנָה' בלשון יחיד, ומורה שיסיר
 30 כליה אחת, ולמדו מכך לְרַבּוֹת קַרְבָּן בְּעַל בּוּלְיָא אַחַת שְׁכַשְׁר,
 31 ולבאורה הדרשות בברייתא סותרות זו לזו. כְּבָרוּיָהּ – סברו בני
 32 הישיבה לומר, דְּבוּלְיָא עֲלָמָא – שני התנאים שדרשו את הדרשות
 33 בברייתא סוברים, אִין בְּרִיָּה בְּאַחַת – אין בהמה שנבראת עם כליה
 34 אחת בלבד, (דחא) [וְהָא] מִיחְסַר חֶסֶר – ובהכרח שבהמה זו שאין
 35 בה אלא כליה אחת, היו בה בתחילה שתי כליות ונחסרה כליה אחת.
 36 לְיָמָא בְּהָא קְמִיפְלְגִי – ואולי נאמר שנחלקו בצדדי הספק של רב
 37 אחדבוי, דְּמַר – התנא שמצריך שתהיה הבהמה המובאת לקרבן
 38 בעלת שתי כליות כְּבַר, חֶסְרוֹן אֲבָר מִבְּפָנִים שְׁמִיָּה – נחשב חֶסְרוֹן

39 הפוסל בקרבן, ולכן בהמה שנחסרה ממנה כליה אחת פסולה לקרבן,
 40 וְיָמַר – ואילו התנא שמכשיר קרבן בעל כליה אחת כְּבַר, חֶסְרוֹן אֲבָר
 41 מִבְּפָנִים לֹא שְׁמִיָּה חֶסְרוֹן, ולכן אפילו אם נחסרה מהבהמה כליה
 42 אחת, עדיין היא כשירה לקרבן.
 43 דוחה הגמרא: אָמַר רַב חִיָּיא בַר יוֹסֵף, דְּבוּלְיָא עֲלָמָא סוּבְרִים, יֵשׁ
 44 בְּרִיָּה בְּאַחַת – יכולה להיות בהמה שנבראת עם כליה אחת בלבד,
 45 וְחֶסְרוֹן אֲבָר מִבְּפָנִים, שְׁמִיָּה חֶסְרוֹן, וְלֹא קִשְׂיָא הַסְתִּירָה בֵּין
 46 הַדְּרוֹשׁוֹת שִׁבְרִיתָא, כִּי מַה שִּׁדְרָשׁוּ בְּאֵן שְׁצִירָן שְׁתַּזְיָה הַבְּהֵמָה
 47 הַמּוּבָאֵת לְקַרְבָּן בְּעַלְת שְׁתֵּי כְלָיּוֹת, מְדוּבַר בְּשִׁנְבְּרָאָה הַבְּהֵמָה
 48 בְּשִׁתִּים – עם שתי כליות, וְחֶסְרָהּ אַחַת מִדָּן, וּבִאֲוֹפֵן זֶה מִקּוּם הַחֶסְרוֹן
 49 נִיכַר, וְנִחְשַׁב מוּם, וְאִילוּ מַה שִּׁדְרָשׁוּ בְּאֵן לְהַכְשִׁיר קַרְבָּן בְּעַל כְּלָיָה
 50 אַחַת, מְדוּבַר בְּשִׁנְבְּרָאָה הַבְּהֵמָה בְּאַחַת מְעִיקְרָא – מתחילתה עם
 51 כליה אחת בלבד, ולפיכך אין זה נחשב אצלה כחסרון.
 52 מְקַשָּׁה הַגְּמָרָא: אִיךְ נִיתֵן לֹמַר שֶׁבְּהֵמָה שִׁנְבְּרָאָה מִתְחִילָתָה עִם כְּלָיָה
 53 אַחַת, אֵינָה מְחוּסְרַת אֲבָר, וְהָא דוּמִיָּא דְשִׁלְשׁ קְתָנִי – והרי כשפסלו
 54 בהמה בעלת כליה אחת, השוו אותה לבהמה שיש בה שלש כליות,
 55 שודאי נולדה עמוהן מתחילתה, ויש ללמוד, מֵה בְּעַלְת שְׁלֹשׁ כְּלָיּוֹת
 56 נִפְסְלָה אֵף שֶׁהַכְּלָיָה הַמִּיּוֹתֶרֶת הִיָּתָה בַּהּ מְעִיקְרָא – מתחילתה, אֵף
 57 בְּעַלְת כְּלָיָה אַחַת נִפְסְלָת גַּם אִם הִיָּתָה חֶסְרָה בַּהּ הַכְּלָיָה מְעִיקְרָא –
 58 מתחילתה, ואיך אמרת שאם נולדה עם כליה אחת לא נפסלה.
 59 הגמרא חוזרת ומבארת ביאור אחר בשתי הדרשות שבברייתא:
 60 אֲלָא, הָבָא – כאן, בְּיֵשׁ בְּרִיָּה מְעִיקְרָא קְמִיפְלְגִי – נחלקו אם יש
 61 בהמה שנולדת עם כליה אחת או לא, מַר – התנא שמכשיר בהמה
 62 בעלת כליה אחת כְּבַר, יֵשׁ בְּרִיָּה בְּאַחַת – יש בהמה שנולדת עם
 63 כליה אחת, וכשירה לקרבן, וְיָמַר – והתנא שמצריך שתהיה הבהמה
 64 המובאת לקרבן בעלת שתי כליות כְּבַר, אִין בְּרִיָּה בְּאַחַת – אין
 65 בהמה שנולדת עם כליה אחת בלבד, ובהמה שאין בה שתי כליות
 66 ודאי נחסרה ממנה כליה אחת, ופסולה לקרבן.
 67 וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, דְּבוּלְיָא עֲלָמָא סוּבְרִים, אִין בְּרִיָּה בְּאַחַת – אין
 68 בהמה שנולדת עם כליה אחת בלבד, וְלִשְׁנֵיהֶם חֶסְרוֹן אֲבָר מִבְּפָנִים,
 69 שְׁמִיָּה – נחשב חֶסְרוֹן לפסול את הבהמה כבעלת מום, וְלֹא קִשְׂיָא
 70 – ואין להקשות שתירה בין הדרשות בברייתא, כִּי מַה שִּׁדְרָשׁוּ בְּאֵן
 71 שֶׁבְּהֵמָה שִׁישׁ בַּהּ כְּלָיָה אַחַת או שלש כליות פסולה לקרבן, מְדוּבַר
 72 בְּאוּפֵן שְׁחֶסְרָהּ הַכְּלָיָה קוֹדֵם שְׁחִיטָהּ, וְאִילוּ מַה שִּׁדְרָשׁוּ בְּאֵן
 73 שֶׁבְּהֵמָה שִׁישׁ לָהּ רַק כְּלָיָה אַחַת כְּשִׁירָה לְקַרְבָּן, מְדוּבַר שְׁחֶסְרָהּ
 74 כְּלָיָה רַק לְאַחַר שְׁחִיטָהּ.
 75 מְקַשָּׁה הַגְּמָרָא: וּכְשִׁחֲסְרָהּ הַכְּלָיָה לְאַחַר שְׁחִיטָהּ קוֹדֵם קְבָלָהּ שֶׁל
 76 הַדָּם מִי שְׂרִי – האם מותר להקריבה,

59 לא, כיון שאינם ניכרים כל כך.
 60 מבארת הגמרא איך הנידון של רב אחדובי תלוי במחלוקת תנאים זו:
 61 **מאי לאו פהא קמיפלגי**, דמר – רבי יהודה שאמר שכולן פוסלים
 62 גם בביצים, סבר שחפרון אבר מופנים שמייה חפרון, ומר – ורבי
 63 אליעזר בן יעקב שאמר שאינם פוסלים בביצים, סבר שחפרון אבר
 64 מבפנים לא שמייה חפרון. דוחה הגמרא: **ותקפרא** – וכי סבור אתה
 65 לתלות את המחלוקת בנידון זה, והרי לפי זה יקשה על רבי יוסי,
 66 **מאי קסבר** – מה סברתו לחלק בין מעור וכתות לנתוק וכתות, אי
 67 קסבר חפרון אבר מופנים שמייה חפרון, אם כן אפילו נתוק וכתות
 68 בביצים נמי יפסלו, אף שהם אבר פנימי. ואי קסבר שחפרון אבר
 69 פנימי לא שמייה חפרון, אם כן אפילו מעור וכתות בביצים נמי לא
 70 יפסלו, ולמה חילק ביניהם.
 71 מסיקה הגמרא: מחלוקת תנאים זו אינה תלויה בנידון של רב אחדובי,
 72 ולעולם חפרון אבר פנימי נחשב מום, **אלא הכא** – כאן, במומים
 73 שפגולו קמיפלגי – נחלקו איזה ממומים אלו נחשב מום שבגלוי, רבי
 74 יהודה סבר, מעור וכתות הוי מומא שבגלוי, כיון דמיפוזין –
 75 מומים אלו גורמים לכווץ את הביצים, וחסרונם ניכר בחוץ, וגם נתוק
 76 וכתות הוי מומא שבגלוי, דהא תליין – כיון שניתקו ממקומן הן
 77 נראות בתלויות. ורבי אליעזר בן יעקב סבר, שמעור וכתות לא הוי
 78 מומא שבגלוי, דמעיקרא נמי זמנין דמיפוזין – כי גם כשהביצים
 79 בריאות לפעמים הן מתכווצות ולכן כיוצא אינו נראה כמום, וגם
 80 נתוק וכתות לא הוי מומא שבגלוי, דמעיקרא נמי זמנין דתליין
 81 – כי גם כשהביצים בריאות לפעמים הן נראות תלויות, ולכן מראה
 82 זה אינו נחשב כמום. ורבי יוסי סבר, מעור וכתות הוי מומא
 83 שבגלוי, דהא ליתנהו – שכיון שנתמעכו או נכתו נמצא שאין לו
 84 ביצים, והרי זה מום גלוי, אולם נתוק וכתות לא הוי מומא שבגלוי,
 85 דהא איתנהו – שהרי יש לו ביצים, ורק שניתקו ממקומן.

משנה

86 המשנה מפרטת מומים שבערות הבהמה חזבה: **נפגם הזובן** – הכיס
 87 שהגיד של הבהמה חבוי בו, [או] שנפגמה העריה – שפת בית הרחם
 88 של נקבה, הרי זה מום, כי אינו חוזר ומבריא, ומום זה אינו שייך
 89 בבכור, שנוהג רק בזכרים, אלא בשאר מוקדשין, כגון שלמים
 90 שבאים גם נקבה.
 91 **נפגם הזובן**, אם מן העצם – העצם של אחת מחוליות הזוב נפגמה,
 92 הרי זה מום, אבל לא מן הפרק – פגם בפרקים שבין חוליות הזוב
 93 אינו נחשב מום, כי הוא מעלה ארוכה כשלא נחתך כל הזוב. או
 94 שראש זנב מפצל (נקלף העור והבשר והעצם נשאר) [את העצם],
 95 דהיינו שהעור והבשר נקלפו מעל ראש הזוב, ונשארה העצם מגולה,
 96 הרי זה מום, כי במקום זה אינו מעלה ארוכה. או שיש בשר מחוליא
 97 לחוליא – שהחוליות של הזוב רחוקות זו מזו מלא אצבע דהיינו
 98 רחב אגודל, הרי זה מום, כי הוא שונה מזוב שאר בהמות.

גמרא

100 שנינו במשנה שאם נפגם הזובן, הרי זה מום: **אמר רבי אלעזר**, דווקא
 101 אם נפגם הזובן הרי זה מום, כי אינו חוזר ומבריא, ולא אם נפגם
 102 הזובן לגמרי, כי אז הוא חוזר ומבריא. ודווקא אם נפגם הכיס שהגיד
 103 של הבהמה חבוי בו, הרי זה מום, ולא אם נפגם וכתות – הגיד עצמו,
 104 שאין הפגם בו נחשב מום, כי גיד שנפגם מעלה ארוכה. הגמרא
 105 מביאה סיוע לרבי אלעזר: **תניא נמי הכי**, נפגם ולא נישל, כים ולא
 106 וכתות. **אמר רבי יוסי** בן תמשיק, מעשה פניניל אחד שנטלו
 107 זאב – שלקח זאב את הזובן של בהמה, וחזר הזובן לאיתנו.
 108 שנינו במשנה: **נפגם הזוב מן העצם וכו'** או שיש בשר בין חוליא
 109 לחוליא מלא אצבע. הגמרא מבררת מהו שיעור אצבע: **תנא** –
 110 שנינו בברייתא, שיעור אצבע ששאר ששאר ממומים, הוא אחד מארבעה
 111 בטיפח של כל אדם. שואלת הגמרא: **למאי תלבתא** – לגבי איזה
 112 הלכה נשנתה ברייתא זו המבררת שיעור אצבע. **אמר רבה**, לענין
 113 שיעור פתיל תבלת הניתן בביצית, דתניא, כמה חוטין הוא נתון

1 **והאמר רבי יוחנן אמר רב**, הצורם (הפוגם) את און הפר של כהן
 2 משיח לאחר שחיטתו, ואחר כך קיבל דמו, פסול הדם לזריקה,
 3 **שנאמר** (ויקרא ד ה) **ולקח הכהן המשיח מדם הפר**, ומשמעו שקבלת
 4 הדם צריכה להיות מהפר שהיה בפר בשעת שחיטה, שאז בודאי
 5 היה שלם, שהרי אין שוחטים בעל מום. ואם כן גם באופן שנחסרה
 6 כליה אחר השחיטה, הקרבן פסול, ושבה הקושיא באיזה אופן שנינו
 7 בברייתא שייסירנה' בא לרבות בעל כליה אחת.
 8 הגמרא מבארת את מחלוקת התנאים באופן אחר: **אלא, כאן** – מה
 9 שדרשו שבהמה שיש בה רק כליה אחת פסולה לקרבן, הוא
 10 כשחפרה הכליה קודם הקבלה, ואילו כאן – מה שדרשו שהיא
 11 כשרה לקרבן, הוא כשחפרה הכליה לאחר הקבלה. שבה הגמרא
 12 ומקשה: וכי באופן שחסרה הכליה לאחר קבלה קודם וריקה מי
 13 שרי להקריבה, על האמור בקרבן פסח (שמות יב ה) **שה**
 14 **תמים ובר בן שנה יהיה לכם**, שצריך שהיה הקרבן תמים בלי מום,
 15 ויהיה בן שנה בשעת שחיטה. וזמנין שהיה כן גם בזמן עבודת
 16 קבלה והולכה והזיחה, תלמוד לומר **יהיה**, ומשמע שהיה כל
 17 היותו (ועבודותיו) כשהוא תם וכן שנה. ואם כן נמצא שגם באופן
 18 שחסרה כליה אחר קבלה וקודם הזריקה, הקרבן פסול, ואי אפשר
 19 לומר שעל אופן זה הכשירה הברייתא חפרון כליה אחת.
 20 מתרצת הגמרא: **תרגמא** – יש לך להעמיד את דרשת הברייתא
 21 מיהיה, רק אכן (על בן שנה, שבשם שהפסח צריך להיות בן שנה
 22 בשעת שחיטה, כן עליו להיות גם בשאר עבודות, אבל חפרון אבר
 23 אינו פוסל אלא בשעת שחיטה וקבלה, ולא בשעת זריקה שכן תיבת
 24 'יהיה' נכתבה בסמוך ל'בן שנה' מוכיחה כן הגמרא: **הכי נמי**
 25 **מסתברא**, שחפרון אינו פוסל לאחר קבלת הדם, דתניא (פסחים עט),
 26 **רבי יהושע אומר**, כל הנוחים שפותרה שנאבד בשרם אחר
 27 שחיטה, ונשתייר מהן כותב פשר לאכילה, או כותב חלב להקטרה,
 28 זורק את הדם, והרי אם נשתייר רק כותב אין לך מום גדול מזה, ואיך
 29 זורק את הדם, אלא שמע מינה שחסר אינו פוסל בשעת זריקה. ואם
 30 כן יש להעמיד את דרשת הברייתא בנחסרה כליה אחר קבלת הדם
 31 ולפני זריקתו.
 32 מקשה הגמרא: מדוע הוצרך הכתוב לומר שבכל העבודות יהיה בן
 33 שנה, ומי איבא מדי – וכי יש דבר דבשעת שחיטה הוי בן שנה
 34 ובשעת קבלה והולכה הוי בן שתי שנים, והרי כל עבודות הקרבן
 35 נעשות באותו יום. מתרצת הגמרא: **אמר רבא**, זאת אומרת – מכאן
 36 יש להוכיח ששעות פוסלות פקדשים – זמנין הקדשים אינם נמדדים
 37 מיום ליום אלא משעה לשעה, ולכן אם נולד טלה זה בשנה שעברה
 38 ב"ד ניסן בשעה השמינית, הרי הוא כשר לפסח עד לאותה שעה
 39 בשנה שלאחריה, ואם נשחט קודם השעה השמינית אי אפשר לזרוק
 40 דמו לאחר שעה זו, כי נכנס לשנה שניה.
 41 הגמרא רוצה לתלות במחלוקת תנאים את נידון רב אחדובי (לעיל
 42 א.ע.ו). שואלת הגמרא: **לימא בתנאי** – האם נידון זה שדן בו רב
 43 אחדובי אם חפרון אבר פנימי נחשב מום, תלוי במחלוקת תנאים,
 44 שכך שנינו בברייתא, נאמר במומי בהמה (ויקרא כב כד) **ומעור**
 45 **ו**–שנתמעכו הביצים] **ו**כתות] –שנכתתו הביצים באבנים עד
 46 שנימחו] **ו**נתוק] –שניתקו הביצים ביד לגמרי, אך עדיין תלויות
 47 בכיס] **ו**כתות] –שנכתו בסכין החוטים שבהם תלויות הביצים,
 48 ועדיין הם מעורות קצת, לא תקריבו לה', ומבארת הברייתא: **בולן**
 49 – כל מומים אלו הם בפנימים, דכרי רבי יהודה. הגמרא מפסיקה
 50 באמצע דברי הברייתא, כדי לבאר את דברי רבי יהודה. שואלת
 51 הגמרא: וכי לרבי יהודה מומים אלו הם רק בפנימים ולא בגיד, והרי
 52 גיד גלוי יותר מביצים. משיבה הגמרא: **אימא** – אמור כל את
 53 הברייתא, כל מומים אלו נחשבים מום אף כשהם בפנימים, וכל שכן
 54 כשהם בגיד, דכרי רבי יהודה.
 55 הגמרא מביאה את המשך הברייתא: **רבי אליעזר בן יעקב אומר**,
 56 **בולן** – כל מומים אלו פוסלים רק בגיד, ולא בביצים. **רבי יוסי**
 57 **אומר**, מעור וכתות פוסלים אף בפנימים, כי הם ניכרים יותר, אולם
 58 נתוק וכתות כשהם בגיד, אין – הם פוסלים, אבל כשהם בפנימים,

המשך ביאור למס' בכורות ליום שישי עמ' ב

8 ששיעורה אֶחָד מֵאַרְבַּע בְּטַפַּח שֶׁל כָּל אָדָם, והיא האגודל, הרחבה
9 משאר אצבעות, וטפח יש בו שיעור כדי שש אצבעות קטנות, זרת,
10 או כארבע אצבעות אגודל.
11 הגמרא מעמידה את נידון הברייתא בשיעור אצבע, לגבי ענין אחר:
12 רַב הוּנָא פְּרִיָה דְרַב יְהוֹשֻעַ אָמַר, שיעור אצבע בברייתא נשנה לְגַבֵּי
13 'שְׁתֵּי אַמּוֹת', דְּתַנְיָן (כלים פי"ז מ"ט) 'שְׁתֵּי אַמּוֹת – שני מקלות העשויים
14 למדידה, וכל אחד מהם באורך אמה, הֵיוּ מוֹנְחִים

1 בעיצית, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים, אַרְבַּעַת חוּטִים, וכופלם, וּבֵית הֶלֶל
2 אוֹמְרִים, שְׁלֹשָׁה חוּטִים. וְכַמָּה תִּהְיֶה מְשׁוּלָּשֶׁת – יורדת מכנף הבגד
3 ולמטה, שהרי אין מניחים את העיצית בשפת הבגד ממש, אלא
4 מגביהים אותה קצת משפת הבגד, והנידון הוא כמה צריכה להיות
5 העיצית יורדת למטה מכנף הבגד ועד שפתו, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים,
6 שיעור אַרְבַּע אצבעות, וּבֵית הֶלֶל אוֹמְרִים, שְׁלֹשָׁה אצבעות,
7 וְשְׁלִישׁ – ושיעור שלש אצבעות שְׁבִיַת הֶלֶל אוֹמְרִים, הוא באצבע